

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a

"Muzeális Gyűjtemény Mezőberény."

települési értéktárba történő felvételéhez

<http://opskk.mezobereny.hu>

428-2021/5810
ERKEZETT 2021 APR 20

Készítette: *Benyovszki Mihály*
5650. Mezőberény Ady Endre u. 13

Mezőberény 2021. április 18.

Benyovszki Mihály

Alíírás

Mezőberényi Polgármesteri Hivatal			
Iktatószám: 1.1300-1	Melléklet:	..... db	
Érkezett:	2021 APR 20.		
Előszám:	Utószám:	Előadó:	M.F.

I.
A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó személy neve:
Benyovszki Mihály
5650. Mezőberény Ady Endre u. 13

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: *Benyovszki Mihály*
Levelezési cím: *5650. Mezőberény Ady Endre u. 13*
Telefonszám: *+36-20/ 9-572-752*
E-mail cím: *erimisi@szucsnet.hu*

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése:

"Muzeális Gyűjtemény Mezőberény."

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ <i>kulturális örökség</i>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:

5650 Mezőberény, Fő út 1-3

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

X települési tájegységi megyei külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása.

A Mezőberényi Orlay Petrics Soma Múzeum 1991.-ben alakult meg. A városvezetés már sokkal korábban szeretett volna egy helyi gyűjteményt létesíteni, azonban a lehetőség csak ekkor nyílt meg számukra. Irányi István, helyi gimnáziumi tanár, már a 60-as évektől nagy elánnal gyűjtötte a Petőfi dokumentumokat, relikviákat és mélyreható kutatásokat végzett Petőfi mezőberényi tartózkodásaival kapcsolatosan. Hentz Lajos általános iskolai tanító pedig a helyi néprajz elkötelezett híve volt. Szorgosan gyűjtötte az építészeti, a

mesterségek és a helyi szokások fellelhető adatait, valamint a régi tárgyakat. Irányi Istvánnak hatalmas Petőfi dokumentációja gyűlt össze, Hentz Lajos pedig a sok dokumentum, és általa megírt több könyv mellett, még egy tárgyi gyűjteménnyel is rendelkezett. Ez a sok száz darabból álló gyűjtemény a lakásában lévő „múzeumban” volt elhelyezve, és aki akarta itt megtekinthette. (Nagy szerencsémre Lajos bácsi közvetlen szomszédom volt, így bármikor megmutatta, ha kíváncsiak voltunk.) A helyi múzeumnak e két gyűjtemény, nagyon erős és jó alapot adott. (A két gyűjtő halála után a városnak adományozta a teljes gyűjteményét.)

A megalapítás után a múzeum gyarapodni kezdett, hiszen egyre többen ajánlottak fel különböző értékeket a féltve őrzött kincseikből a gyűjtemény részére.

A gyűjteményt először a Gyomai út 23. sz. alatti nagypolgári házban helyezték el. Ez az épület csak pár évig funkcionált múzeumként, a hely sem a legmegfelelőbb volt és az épület is kicsinek bizonyult a gyarapodó gyűjtemény és a szaporodó kiállítások részére.

Pár év után a Muzeális Gyűjteményt a Fő utca 1-3 sz. alatti, korábban iskolaépületként funkcionáló, Wenckheim - Fejérváry kastélyban helyezték el. Azóta is itt működik, de közben megtörtént az épület felújítása.

Az épületben állandó és időszakos kiállítások vannak. A kiállítások általában helyi érdekeltségűek. Városunk valamely neves személyéhez, gyűjtőjéhez, néprajz és helytörténet-kutatójához kapcsolódik. A múzeum épületében rendszeresen az előadások is. Helyet ad a „Múzeumi Esték” c. előadássorozatnak is amely legtöbbször bevezetője, az éppen aktuális időszak kiállításnak is. 2011-ben pedig az országos szintű, „Múzeumok Éjszakája” programsorozatba is bekapcsolódott, amikor is az épület pincéjében helytörténeti kiállítás tekinthető meg (régai disznótorok, öltözködés, szokások stb.) és szervezett túrák segítségével, hozzáértő vezetővel bejárhatóak és megtekinthetőek Mezőberény történelmi nevezetességei. Az alábbi cikkekből még sok mindent megtudhatunk a múzeum életéről, kialakulásáról, fejlődéséről.

A gyűjteményről.

<http://opskk.mezobereny.hu/index.fcgi?rx=&nyelv=hu&stype=1&stype2=&menuparam5=142&type=5>

Mezőberény város a 90-es évek elején alapította múzeumát. A településen már az 1970-80-as években megkezdődött a hagyományos paraszti kultúra

emlékeinek gyűjtése.

A '80-as évek derekán felvetődött a múzeumalapítás gondolata is. Hentz Lajos helytörténész, néprajzkutató vezetésével és sok lelkes közreműködő segítségével létrehoztak egy városi gyűjteményt. Hentz Lajos halála és a városra hagyott magángyűjteményének elhelyezése felgyorsította a folyamatot. Így a városi gyűjteményből és a Hentz gyűjteményből 1991-ben megalakult az Orlai Petrics Soma Múzeum, amely kilenc évvel később a megyei múzeumi szervezettől leválva, mint muzeális gyűjtemény működik tovább.

A kastély épülete késő barokk copf stílusban az 1800-as évek elején épült. Építője: Wenckheim Xavér Ferencné. 1838-tól Petőfi Sándor felesége, Szendrey Júlia szintén ide járt, a mezőberényi, akkor még Festetich Vincéné-féle leánynevelő intézetbe, ahol az erkölcsös, vallási alapú nevelésen kívül a mindennapi élet gyakorlati kívánalmaira helyezték a hangsúlyt: szőni, fonni, varrni, kézimunkázni tanították a növendékeket.

Az épület a XX. század második felében általános iskola és gyermek könyvtárként funkcionált, jelenleg a város muzeális gyűjteményének ad otthont. Az intézmény több mint 20 éves fennállása alatt számtalan időszak kiállítást és rendezvényt tudhat magáénak. Az évente 6-7 megrendezett időszak kiállítás változatos képet mutat, nemcsak néprajzi és helytörténeti, hanem természettudományi, képző és iparművészeti tárlatok, országos gyűjteményekből kölcsönzött anyagok és vándorkiállítások gyarapítják. Az elmúlt években indítottuk el a Múzeumi Esték előadás sorozatot. 2011-ben pedig a Múzeumok Éjszakája programsorozatba is bekapcsolódtunk. Különleges ajánlatunk a pincetúra. Mezőberény Öröksége címmel új helytörténeti sorozatot indítottunk útjára.

Megőrizni a múlt emlékeit. Lesz - e helytörténeti gyűjtemény

Mezőberényben? / Sass Ervin == Békés Megyei Népújság, 1978. 04. 28.

<http://konyvtar.mezobereny.hu/index.fcgi?rx=&nyelv=hu&stype=1&stype2=&menuparam5=125&heaAdat=6232>

Mezőberény és Petőfi emléke elválaszthatatlanok. Irányi István berényi gimnáziumi tanár éveken át kutatta ezeket az emlékeket, gyűjtötte az anyagot erről a szép és jelentős hagyományról, melyre minden berényi büszke lehet. Petőfi emléken túl a település története is számos megőrzésre méltót hagyományozott a kései utódokra, akik mostanában egyre komolyabban és elszántabban foglalkoznak azzal, hogy helytörténeti gyűjteményt állítsanak össze, és a Békés megyei Múzeumi Szervezet segítségével be is mutatják azt a község lakóinak és vendégeinek.

Úgy gondolták, hogy az 1.sz. általános iskola épülete lenne a legalkalmasabb

arra, hogy idővel - ha tanteremgondjait megoldották - múzeum legyen, kezdetnek pedig egy-két szobájában jól szervezett helytörténeti kiállítást nyissanak.

Szűcs Lajos tanácselnök jól ismeri ezeket a törekvéseket, annál is inkább, hiszen a nagyközségi tanács az első abban, hogy szép elképzelésük meg is valósuljon. Néhány évvel ezelőtt a végrehajtó bizottság is megtárgyalta: mit lehetne ez ügyben tenni, tavaly pedig levelet írtak az Országos Műemléki Felügyelőséghez, dr. Mendele Ferenc igazgatóhelyettesnek: segítené műemlékké nyilvánítani azt a régi iskolát, ahol még Szendrey Júlia is növendék volt. Íme a levél néhány részlete: "Hivatkozva a Békési Tájház megtekintése alkalmával igazgatóhelyettes elvtárs és Siklósi Ferenc nyugalmazott tanácselnök közötti személyes megbeszélésre, ismételten beterjesztjük a Mezőberény, Népköztársaság útja 1-3. sz. alatti iskola műemlékké nyilvánítása iránti kérelmünket. Fenti épület községünk belterületén, a település központjában áll. 1780-ban épült, s mind építészeti megoldásában, mind pedig irodalomtörténeti jelentőségénél fogva, műemlékké nyilvánításra érdemes. A felszabadulást közvetlen megelőzően urasági kastély volt. Ismereteink szerint a múlt század első éveiben a francia háborúkkal kapcsolatos gabonakonjunktúra idején épült. A mezőberényi gimnázium egykori igazgatója, Skolka András, Mezőberényről írt ismertetésében azt írja, hogy az uraság nyári lakásának épült 14 szobával. Utolsó tulajdonosa Fejérváry Celesztina, a köröstarcsai uradalmak birtokosa volt. 1948-tól a Mezőberényi 1. sz. Általános Iskola működik az épületben. Az épületnek jelentős irodalomtörténeti vonatkozásai vannak. Dr. Irányi István Petőfi-kutató a "Mezőberény története" c. monográfiájában, mely 1973-ban jelent meg, hiteles adatok alapján kifejti, hogy Petőfi Sándor hitvese Szendrey Júlia 1838-1840 között Mezőberényben tartózkodott és Festetich Vincéné nevelőintézetében nevelkedett. Ez az intézet ebben a kastélyban működött. Az épület irodalomtörténeti vonatkozásai tehát igazoltak és tekintve, hogy Mezőberény az ország egyik legjelentősebb Petőfi emlékhelye, igen jelentős is. Tekintve az épület kedvező fekvésére, irodalomtörténeti jelentőségére, a Nagyközségi Közös Tanács fenn kívánja tartani, mint műemléket, és - a község távlati tervének megfelelően Helytörténeti Múzeumot kíván benne berendezni. Azaz megőrizné az épület műemlék jellegét. Kérjük az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség Vezetőit, hogy a műemlékké nyilvánítás iránti kérelmünket támogatni szíveskedjenek." Ennyi a levél. Postára adták 1977. október 26-án. Fél esztendeje. Választ még nem kaptak, pedig nagyon várják Mezőberényben.

Orlai Petrics Soma Kulturális Központ Muzeális Gyűjtemény.

http://www.museum.hu/muzeum/216/Orlai_Petriccs_Soma_Kulturalis_Kozpont_Muzealis_Gyujtemeny?f

A dinamikusan fejlődő kisváros a 90-es évek elején alapította múzeumát. A településen már az 1970-80-as években megkezdődött a hagyományos paraszti kultúra emlékeinek gyűjtése.

A '80-as évek derekán felvetődött a múzeumalapítás gondolata is. Hentz Lajos helytörténész, néprajzkutató vezetésével és sok lelkes közreműködő segítségével létrehoztak egy városi gyűjteményt. Hentz Lajos halála és a városra hagyott magángyűjteményének elhelyezése felgyorsította a folyamatot. Így a városi gyűjteményből és a Hentz gyűjteményből 1991-ben megalakult az Orlai Petrics Soma Múzeum, amely kilenc évvel később a megyei múzeumi szervezettől leválva, mint muzeális gyűjtemény működik tovább.

A gyűjtemény műtárgyállománya folyamatosan gyarapodik. Több ezer néprajzi tárgyat, és dokumentumot őriz, jelentős a kerámia, viselet, textília az archív fotó és a képeslapanyaga is.

Az intézmény fennállása alatt számtalan időszak kiállítást és rendezvényt tudhat magáénak. Az évente 6-7 megrendezett időszak kiállítás változatos képet mutat, nemcsak néprajzi és helytörténeti, hanem természettudományi, képző és iparművészeti tárlatok, országos gyűjteményekből kölcsönzött anyagok és vándorkiállítások gyarapítják.

2002. márciusában a gyűjtemény méltó helyre, a volt Wenckheim - Fejérváry - kastély épületébe költözött. Még ugyanebben az évben megnyitotta új állandó kiállítását "Múltunk emlékei" címmel.

A kiállításban törekedtünk a gyűjteményi anyag minél sokszínűbb bemutatására. A település történetét idézik fel a korabeli dokumentumok, archív fotók, régi képeslapok. A vitrinekben mezőtúri, vásárhelyi kerámiákat, szlovák, német, magyar textíliákat, kisebb fa és fém tárgyakat találunk.

Különösen értékes az 1841-ben készült tiszafüredi Miska kancsó és az 1894-évi karcolt díszítésű szaru sótartó. Megemlékeztünk a múzeumalapító Hentz Lajosról, valamint Szabó Árpádról a város, neves kisgazda politikusáról, aki 1948-ban földművelésügyi miniszter is volt.

Orlai Petrics Soma Mezőberény szülötte a történeti festészet egyik jeles képviselője, három festményt láthatunk tőle a kiállításban.

Az állandó kiállításban emellett még helytörténeti jelentőségű festményeket, archív fotókat, az 1900-as évek elejéről származó dokumentumokat, egyházi kiadványokat és képeslapokat tekinthetünk meg.

Két kisebb kiállító teremben "Petőfi Mezőberényben" címmel mutatjuk be Petőfi mezőberényi kapcsolatait. A dr. Irányi István Petőfi kutató által készített tablók és eredeti dokumentumok részletesen ismertetik a költő berényi kötődéseit és Orlaihoz fűződő kapcsolatát.

Látnivalók Mezőberényben.

<http://www.topart-vendeglo.hu/latnivalok-a-kornyeken/orlai-petrics-soma-kulturalis-kozpont-muzealis-gyujtemenye>

Bár Mezőberény város múzeumát csak a 90-es évek elején alapították, a hagyományos, paraszti kultúra emlékeinek és tárgyainak gyűjtését már a 70-es években megkezdték lelkes, helyi lakosok és néprajzkutatók.

A 80-as évek második felére aztán felmerült annak igénye, hogy az addigra összegyűjtött néprajzi emlékeket valamilyen módon az érdeklődő nagyközönség számára is bemutathassák, így Hentz Lajos helytörténész és néprajzkutató vezetésével létrehozták a mai múzeum állandó tárlatának magját képező városi gyűjteményt.

Halála után Hentz Lajos magánygyűjteményét is a városra hagyta, így a két, összevont gyűjtemény számára létrehozták az Orlai Petrics Soma Múzeumot, mely 2000-ben kivált a megyei múzeumi szervezetből, és mint muzeális gyűjtemény működött tovább.

Nyolc évvel később a városvezetés megalapította az Orlai Petrics Soma Kulturális Központot, melynek a muzeális gyűjtemény azóta is a tagintézménye. A több ezer néprajzi tárgyat felvonultató, állandó gyűjtemény látványosan prezentálja a háromnemzetiségű Mezőberény kultúráját, a 18. és 19. században itt élt emberek hétköznapjait. Emellett természetesen rendszeresen kerül sor időszakos kiállítások bemutatására is.

Ma az Orlai Petrics Soma Kulturális Központ muzeális gyűjteményének az egykori Wenckheim-Fejérváry kastély ad otthont, mely Mezőberény szívében található. Érdekesség, hogy Petőfi Sándor felesége, Szendrei Júlia, két évig (1838-1840) a kastélyban működő Festetich Vincéné-féle leánynevelő intézetben tanult.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett.

„A múzeum a kulturális javak tudományosan rendszerezett gyűjteményeiből álló muzeális intézmény, amely a kulturális javakat és a szellemi kulturális örökség elemeit tudományos, örökségvédelmi, oktatási és ismeretátadási céllal gyűjti, megőrzi, feldolgozza, kutatja és kiállítja, továbbá egyéb formákban közzé teszi. Tevékenységével elősegíti a természeti, társadalmi, művészeti, kulturális és tudományos összefüggések kutatását, megértését, nyomon követi azok jelenkori változásait és folytonos művelődésre ösztönöz. Feladata a kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtése, nyilvántartása, megőrzése, és restaurálása, tudományos feldolgozása és publikálása, továbbá kiállításokon illetve egyéb módokon való bemutatása.” (wikipédia)

A mezőberényi múzeum egy speciális múzeum. Helytörténeti gyűjtemény. A helyi helytörténeti gyűjtők, kutatók alapozták meg. Feladata a lakosság megismertetése a múlttal, a múlt kultúrájával és tárgyi emlékeivel.

Mezőberényben - a három nemzetiség miatt - nagyon sokrétű volt a helyi építkezés,- öltözködés,- szakmai, - tárgyi és étkezéskultúra. Ennek megőrzése és ápolása is fő feladat. A múzeumban vannak állandó és időszakos kiállítások, valamint egyéb városunk múltjával - jelenével- kapcsolatos előadások is. A régi tárgyak, emlékek megőrzése fontos feladat, főleg a felnövekvő nemzedék számára. Itt ismerhetik meg szülővárosuk múltját. A régi használati tárgyakat, dokumentumokat és egyéb, ma már másutt nem fellelhető értékeket.

*Az ez irányban végzett értékmegőrző tevékenysége miatt javaslom a Mezőberényi Muzeális gyűjteményt fölvenni a Települési Értéktárba, a **"Muzeális Gyűjtemény Mezőberény."**c. javaslat lapján.*

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

<http://opskk.mezobereny.hu/>

<http://www.mezobereny.hu/>

<http://www.topart-vendeglo.hu/latnivalok-a-kornyeken/orlai-petrics-soma-kulturalis-kozpont-muzealis-gyujtemenye>

http://www.museum.hu/muzeum/216/Orlai_Petrics_Soma_Kulturalis_Kozpont_Muzealis_Gyujtemenye?f

<http://konyvtar.mezobereny.hu/index.fcgi?rx=&nyelv=hu&stype=1&stype2=&menuparam5=125&heaAdat=6232>

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

<http://opskk.mezobereny.hu/gyujtemeny>

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek
3. A javaslathoz csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

1.) Melléklet.

A javaslatban szereplő fotók forrása: <http://opskk.mezobereny.hu>

MÚZEUMI ESTÉK

az Orfai Pálffy Soma Kulturális Központ
Múzeumi Gyűjtőkönyvében

A Múzeumi Esték előadására

2015. április 30-án
(csütörtökön)
17 órától kerül sor.

**Az újratelepülő
MEZŐBERÉNY
határáinak kialakulása,
avagy 300 éve szerveződött
újra Békés vármegye
cimmal**

Henger Péter
a Mezőberényi Helytörténeti és
Tájképző Egyesület elnöke
tart előadást

A rendezvényre mindenkit szeretettel várunk!

MŰZEUMI ESTÉK

az Orsolya Pettes Soma Kulturális Központ
Muzéalis Gyűjteményében

A Magyar Kultúra Napja

rendezvénysorozat keretében kerül sor

a Múzeumi Esték előadására

2014. január 23-án 17 órakor

Mezőberény hagyományos építészeti értékei
címmel
tartó előadást
Csere Gyula
szociográfus

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Ajánlás az „OPSKMM Muzeális Gyűjteménye” Települési Értéktárba történő felvételéhez

2009 óta az OPSKMM Muzeális Gyűjteménye és a Mezőberényi Helytörténeti és Tájvédelmi Egyesület között egyre szorosabb együttműködés alakult ki.

Az egyesület által kiadott kiadványok megjelentetésében, azok bemutatásában fontos szerepet töltött be a gyűjtemény, elősegítve a helytörténet és a családtörténet iránt érdeklődők számára azok megismertetését.

A programok egyeztetése, a témák kiválasztása kölcsönösen nagy segítség volt egymásnak a két fél tevékenységének elősegítésében.

A már hagyományos, sokak által kedvelt Múzeumi Esték program sorozat is egyre több érdeklődőt vonzott nem csak a középkorú és idősebb korosztályokból, hanem a fiatalok köréből is.

Az előadások témáinak kiválasztásában, az előadók felkérésében is tartalmas együttműködés bontakozott ki, ami a továbbiakban is feltétlen fontos lenne, hogy megmaradjon.

Szintén közös kezdeményezés volt a 2011-ben először, majd az azóta is minden évben közösen megrendezett Múzeumok Éjszakája is: a példás összefogás eredménye az lett, hogy évről-évre egyre többen csatlakoztak a rendezvényhez, amelynek során a szép számú látogató megtekinthette a nyitott templomokat, múzeumokat, épületeket, és jól szórakozhattak a számtalan bemutató, program és „pince túra” során.

Megható esemény a 2019 óta közösen szervezett megemlékezés a holokauszt mezőberényi áldozatairól, ezzel is adóztunk az elhurcoltak emlékének.

Saját munkámhoz is nagy segítséget nyújt a gyűjtemény, hiszen a helytörténeti kutatásban, információ szerzésben is számtalan irat, térkép áll rendelkezésre.

A 2021 januárjában megnyitott kiállítás átfogó képet nyújt településünk történetéről, a jobb tájékozódást, élményszerzést interaktív elemek is segítik.

A fentiek alapján javaslom a „OPSKMM Muzeális Gyűjteménye” felvételét a Települési Értéktárba.

Mezőberény 2021. április 18.

MEZŐBERÉNYI HELYTÖRTÉNETI
ÉS TÁJVÉDELMI EGYESÜLET
5650 Mezőberény, Fő u. 6.
Adószám: 18394427-1-04
Bank: 53200046-11081351

Henger Péter

MEHETE elnök

3.)MELLÉKLET.

A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó, hozzájáruló nyilatkozat

Nyilatkozat.

Alulírott Benyovszki Mihály, kijelentem, hogy a települési értéktárba való felvételhez elkészített "Muzeális Gyűjtemény Mezőberény."c. javaslatban nem szerepelnek saját fotók. A javaslatban és az 1.sz. mellékletben lévő fotók forrásai jelölésre kerültek.

Mezőberény 2021. április 18.

Benyovszki Mihály.

.....
aláírás